

SBORNÍK

JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU V PRAZE.

Rodopis - Historie - Vlastivěda.

Vychází 1/4letně. — Majitel, nakladatel a vydavatel spolek: Jednota potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu v Praze. — Rediguje dr. Vincenc Matina. — Redakce, administrace a expedice Praha II., Jircháře 10. — Telef. 438-76. — Odpovědný redaktor dr. Jan Rejsa. — Předplatné: ročně Kč 12.—, jednotl. číslo Kč 3.—. — Příspěvek členský: členové činní Kč 36.—, přispívající Kč 24.— za správní rok. — Zápisné Kč 3.—. Užívání novin. známek povoleno výn. řed. pošt ze 17. prosince 1929 č. 278762/VII 1930.

OBSAH:

	Str.
Dr. Josef Volf: Tragedie perenská ve zprávách českých exulantů	16
Dr. V. J. Matina: Rodopisné rozhledy	31
Spolkové zprávy	34

P R A H A 1931

NÁKLADEM „JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU“.

V PRAZE II., JIRCHÁŘE 10.

TISKL „ORBIS“, PRAHA XII.

TRAGEDIE PERENSKÁ VE ZPRÁVÁCH ČESKÝCH EXULANTŮ.

Perno, útočiště českých exulantů, bylo v květnu roku 1639 od Švédů dobyto a vydrancováno. Rádění švédské soldatesky bylo tak nemilosrdné, že událost ta nazvána souhlasně v zachovaných zprávách „tragedií perenskou“. A zcela právem: bohaté dříve město kleslo na pokraj záhuby a nemohlo se skoro po 200 let z této rány vzpamatovati. A do jisté míry trpí dodnes pod vlivem tehdejších událostí: dalo se od řady jiných měst v sousedství úplně předstihnouti, ač jeho zeměpisná poloha poskytuje jinak plno záruk pro zdařilý hospodářský rozvoj.

Byla-li tragedie perenská pro rozvoj města skoro katastrofální, znamenala pro českou církev exulantskou v Perně úplnou záhubu. Největší exulantská osada v Německu zmizela vlivem událostí roku 1639 úplně ze seznamu českých církví, a brány perenské se příchodu nových exulantů navždy uzavřely. V městě zůstalo jen několik německých exulantů, kteří se byli již dříve s měšťanstvem perenským úplně assimilovali.

O dobytí Perna zachovalo se nám několik současných rukopisných zpráv. Jsou to především relace a listy velitele perenského hradu Sonnensteinu, dělostřeleckého podplukovníka Jana Zikmunda z Liebenau, zasílané kurfirstské kanceláři a chované dnes v drážďanském státním archivu; dále dekrety kurfirstské, zaslané jednak Zikmundovi z Liebenau, jednak městské radě a chované většinou v drážďanském státním archivu, částečně i v městském archivu perenském. Současné celkové vyličení událostí se strany perenských měšťanů neexistuje. Za to pokusili se tři exulanti podati obraz hrůzyplného divadla: všichni byli účastníky krvavých oněch dnů. Jsou to Jan Theodor Sixt z Ottersdorfu, M. Jiří Kezelius Bydžovský a Karel Pfefferkorn z Ottobachu.

Některé jednotlivosti jsou zachovány v pracích školního rektora M. Tobiáše Petrmanna: Treugemeinter Zurückdenkzettel z roku 1652 a Beifällige Gedanken über die Wiederaufbauung der Begräbniskirche zu S. Nicolai; důležitá jest práce diakona M. Zaackeho: Ausführliche Beschreibung alles dessen, was die Stadt Pirna und die umliegende Gegend im 30jährigen Kriege, unter dem Commando des schwe-

dischen Generalfeldmarschalls Joh. Banners, Generalleutnant Torsto Stahlhans und Obristen Wrangels betroffen, Pirna, 1771, 4°. Dílo toto jest založeno na mnohých dnes neznámých pramenech a bylo hlavní pomůckou Peschkovi v jeho pracích: Die Gegenreformation a Die böhmischen Exulanten in Sachsen.

Mimo to chová se v městském archivu perenském rukopis z 18. stol., známý všeobecně pod jménem Lufft'sches Repertorium. Jest to nekritická snůška různých zpráv, které si bývalý městský radní Lufft bez ladu a skladu a bez nároků na hodnověrnost pořídil. Práce této nutno užívat s velikou opatrností, jak jsem se při studiu exulantských poměrů často přesvědčil.

V novější době psali o tragedii perenské Tieftrunk v Pam. Archaeol. roku 1863 v článku: Příspěvek k dějinám exulantů českých, dále perenský historik Oskar Speck v studii: Zur Geschichte der Stadt Pirna im 30jähr. Kriege, v programu reálky perenské roku 1889; studii tuto přeložil pak Rezek a vydal ji v Musejníku pod názvem: Osudy exulantů v Perně roku 1639. Tieftrunk se přidržel při svém líčení zápisů Kezeliových, Speck pak Sixtových, na něž po prvé v literatuře poukázal. Zápisky Pfefferkornovy uveřejnil jsem v Pam. Arch. 1908 v článku: Genealogické příspěvky k rodu Pfefferkornů z Ottopachu.

To jest přehled veškeré rukopisné i tištěné literatury, která speciálně o tragedii perenské byla napsána.

Jelikož v dosavadním líčení tragedie perenské je mnoho nesrovnalostí a odporů, a namnoze i nesprávností nebo nesprávných výkladů, pokud se týká chování a jednání českých exulantů, chci podati věrný obraz průběhu krvavých událostí, jak se mi zjevil po přečtení veškerých zachovaných zpráv, doplněných a vysvětlených z poměrů exulantských v Perně vůbec.

Předem chci se ještě krátce zmíniti o uvedených již třech exulantech, kteří nám zachovali zprávy o dobytí Perna. Nejobširnější a nejkritičtější jest dílo Jana Theodora Sixta z Ottersdorfu, chované pod sign. B. 9. v městském archivu perenském, pod názvem: Pirna Hermundurorum a Suecis armata, manu capta et direpta, a nalezené poprvé Speckem. Sixt odešel roku 1627 do Perna, do asyly smutných a vyhnaných, kde přišel roku 1639 o celý svůj majetek jakož i o celý, pracně po léta sbíraný rodinný archiv a o jiné důležité dokumenty, které prý Švédové z pouhé vášně ničící spá-

lili a roztrhali. Dům, v němž bydlel, byl úplně vypleněn; a když v zoufalství vyběhl na ulici, spatřil tu jen košilí oděného svého syna Vratislava, krvácejícího z 11 ran. Tak sdělil roku 1639 městské radě perenské. Téhož roku opustil s ostatními exulanty Perno a odešel do Žitavy, pak do Drážďan, kde roku 1654 zemřel.

Osudy Mistra Jiříka Kezelia Bydžovského a jeho kroniky mladoboleslavské jsou známy a nebudu se o nich zde zmiňovati. Pfefferkorn pak psal si rodinné zápisky do české postilly Jana Špangemberka, chované v univ. knihovně v Praze.

Jaký jest poměr těchto tří rukopisů mezi sebou a jaké mají nároky na hodnověrnost?

O vyšetření poměru toho pokusil se první Rezek v zmíněném svém překladu studie Speckovy. Byl to ovšem do značné míry pouhý, ač správný dohad, jež si utvořil Rezek z výtahu Sixtova, jak jej podal Speck. Vyjádřil se takto: „Co Sixt vypravuje, shoduje se téměř do slova s Kezeliem.“ A v poznámce k tomu praví, že by rukopis Sixtův stál za bližší prohlédnutí, neboť by se dal stanovit poměr ke kronice Kezeliově a snad prý by vyšly i jiné zprávy na jevo. Byl by to vděčný úkol pro některého z mladších literárních historiků, dodává Rezek.

Srovnání Sixta s Kezeliem ukázalo skutečně správnost dohadu Rezkova, že Kezelius jest ve svém líčení tragedie perenské závislý na Sixtovi nejenom co se týče průběhu událostí, jakož i některých episod, ale někdy i co do slovních obrátů, takže se nám jeví vlastně jako výtah práce Sixtova. Ostatně se Kezelius sám přiznává, že práci Sixtova znal. Praví ve své kronice při líčení událostí roku 1639: „O těch žalostivých věcech obzvláštní spis obšírnější se nachází, a věci k víře nepodobné oznamuje.“ Nejmenuje sice původce tohoto spisu, avšak okolnost, že není dochována žádná zpráva, že by byl někdo mimo Sixta pád Perna vyličil, jakož i závislost Kezeliova na Sixtovi, svědčí, že tu nelze mysliti na jinou osobu než na Sixta.

Nejkratěji líčí bídu exulantů r. 1639 Pfefferkorn. Líčí ji však svým vlastním způsobem, nezávisle od Sixta i Kezelia, třebaže jeho vývody souhlasí se Sixtem i Kezeliem. Jest to jenom potvrzení správnosti obrazu Sixtova.

Útrapy Perenských počaly již v březnu r. 1639. 9. března přitáhl k městu polní maršálek Morzin s vojskem císařským a saským a ubytoval se s pěšimi v předměstí perenském.

Vojsko toto vedlo si neobyčejně krutě a nemilosrdně, drancovalo, plenilo a hubilo okolí i předměstí jako nepřítel, jak si sám velitel pevnosti Zikmund z Liebenau kurfirstské kanceláři tehdy i později ještě stěžoval. Teprve po týdnu od táhla většina vojska císařského a po 14 dnech i zbytek jízdy, jež si počínala ještě při odjezdu neobyčejně surově. Město muselo poskytnouti Morzinovi všeliké dávky na penězích i na naturalích, takže se dokonale zadlužilo.

A sotva odešli přátelé, chovající se jako nepřátelé, přišel skutečný nepřítel, Švéd Banér. Úzkostlivci tušili prý sice v neobyčejných zjevech přírodních známky božského hněvu a předpovědění neštěstí a hrůz, které měly město stihnouti, ale tak hrozných útrap se přece nenadáli. Většina měšťanstva se však oddávala klamným nadějím, již často až do této doby opakovaným, že nepřítel o Perno nezavadí.

Banér přirazil v únoru roku 1639 do Sas s armádou, čítající 13.000 mužů. Spojené vojsko cis.-saské bylo by jej snad mohlo zastaviti nebo aspoň zadržeti, ale vojsku tomu scházel veškeren vojenský duch a zvláště disciplína, takže část jeho byla 14. dubna u Hohensteina nedaleko Saské Kamenice poražena. Tím se stal Banér pánem saské země. Rozděлил svou armádu na dvě části: jedna měla dobyti Freiberk, druhá Perno. Dobyti Freiberku bylo zmařeno udatností veškerého obyvatelstva, dobytí Perna bylo usnadněno zbabelostí ozbrojeného měšťanstva.

Prozíravý velitel hradu perenského Sonnensteinu snažil se již roku 1638 a zvláště pak roku 1639 město i hrad náležitě opevniti, znaje dobře důležitost hradu, jakožto pevnosti, která ovládala veškerá spojení s českou zemí buď po Labi, buď labským údolím. I Banér pochopil důležitost Sonnensteinu a proto jeho veliké úsilí, aby se hradu zmocnil. Ale nepodařilo se mu to přes veškeré útoky.

26. dubna — bylo to velikonoční úterý — přitáhl Banér se svou armádou od Freiberka a počal obléhati pěšimi i jízdou zámek i město. Ještě než se k městu přiblížil, dal saský velitel na rozkaz kurfiřtův, již dříve smluvený, veškerá městská stavení v drážďanském předměstí: domy, dvory a stodoly — na 50 stop šířky kolem města — vypáliti. Zapálen i český kostelík u sv. Mikuláše na velkém hřbitově u Donínské brány, kde se Čechové k českým bohoslužbám shromažďovali. V únoru zemřel jim český kazatel M. Samuel Martinus z Dražova, jenž jakž takž aspoň luteránskou část exulantů držel pohromadě, jsa i její politický vůdce. Nyní

zničeno jim i jejich shromaždiště, český kostelík, do něhož chodívali jak přívrženci Martiniovi, tak i jeho odpůrci, „prý pro tu drahou řeč“, v níž se tam pěly pobožné písně. Bylo to žalostné divadlo, vzdychá Sixt, při němž srdce pukalo.

27. dubna, ve středu, pokusil se saský velitel spáliti i druhé předměstí při Lodní bráně a při Labi, aby se nemohl nepřítel nikde ukrýti. Avšak pokus jeho přišel pozdě. Švédská pěchota přiblížila se rychle k požáru a uhasila oheň. Ze zřícenin sestrojili si Švédové šance a učinili veškeré přípravy k trvalému obléhání města.

Kezelius líčí události až do dobytí Perna dne 3. května — obléhání trvalo tedy pouze týden — takovýmto způsobem sumárně: Švédové kommandantu, chce-li město i zámek vzdáti, vzkazovali. On jim způrně odpíral; pomalu tak na sebe zhusta stříleli, až se svadili, a z úplna v týmž dni 3. Máje Švédští veliké kusy v noci k branám městským dvoum založili, z nich hned z rána silně ku zděm stříleli, až při bráně drážďanské (= to jest donínské) přešu udělali a velkou mezerou prorazili, ke zděm se přibližovali a tam děrou do města lezli. Perenští sousedé i jejich soldáti mohli je dobře od té mezery odehnati a do města lézti nedati; na utíkání se však dali, na zámek se bezpečili a tam se salvirovali; nebohých českých exulantův v štichu nechali, sami své věci rozchovali, zazdili, na zámek a do Drážďan roznegli — Čechové svého nastavití museli —, s kommandantem se na zámek ubezpečili a odtud se silně bránili; tak brzké dobytí města od Švédských Čechům přičítali, že je nepříteli vyzradili.

Líčení toto jest neobyčejně kusé a nepodává nám nikterak správný obraz událostí, jež se během týdne sběhly. Jest to úhrnný dojem pozorovatele, jemuž veškeré vnitřní události byly neznámy. Podrobnosti podává nám relace velitele hradu Sonnensteinu.

Když se Banér ráno 3. května chystal k hlavnímu útoku na město, vyzval radu, aby mu město vydala, jinak že bude dobyto a bez milosti ztrestáno. K tomu dodal, aby obyvatelé vesnic, kteří se do Perna se svým dobytíkem utekli, a potom exulanti, kteří s obranou města nemají co činiti, šli se do kostela modliti. Z toho možno souditi, že Banér chtěl původně exulanty šetřiti, a tento jeho úmysl, byl-li tu skutečně, byl jistě výsledkem vlivu českých exulantů, ve vojsku švédském sloužících. Saský velitel však dal Banérovi odpověď, aby zalezl každý, kdo se bojí. S Čechy že nemá co

činiti, ať se jen modlí, což ostatně i on chce činiti, ale město nevydá do posledního dechu.

Tato výzva Banérova, aby exulanti odešli do kostela, poněvadž nemají s obranou města co činiti, zavdala ještě s jinými okolnostmi příčinu k podezření, že exulanti byli v tajném srozměnění s nepřátelským vojskem. Podezření toto bylo zesíleno odporem, který exulanti zdvihli proti radě městské a proti veliteli hradu Sonnensteinu, když je vybízel, aby přispěli k obraně města. Dali v odpověď, že jsou pouhými exulanty a že je jim tudíž nemožno, dáti se v boj se Švédy.

Při této odpovědi exulantů nutno se trochu pozastaviti a otázati se, jakými důvody mohli exulanti toto své vzpírání odůvodniti, resp. podepříti?

Jisto je, že by obrana města byla velice získala, kdyby se k ní byli exulanti připojili. V městě napočteno roku 1639 celkem 1687 emigrantských duší. Proto vytýkají němečtí historikové většinou tento odpor exulantů za nevděčné nebo i přímo podezřelé jednání; činí tak i herrnhutský archivář Müller v předmluvě k edici Ohlášení Jednoty Bratrské, pravě vyčítavě: „A při obléhání Perna od Švédův roku 1639 exulanti ani rukou nehnuli na obranu, ač od velitele ku pomoci byli vybídnuti.“

Tvrzení toto jest však do značné míry nesprávné, nebo aspoň upřílišněno. Víme na př. najisto z nadhozené zprávy u Sixta a z obšírněji vyličené zprávy u Kezelia, že exulanti byli nuceni před příchodem Švédů na opevňování města pracovati. Kezelius praví výslovně: Perenští, obávající se nebezpečnosti se svým kommandantem, jim od kurfiřta daným, město zpevňovali, šance dělali, na ně i české exulanty hnali, kromě kněží a stavu rytířského ve dne i v noci dělali museli, i nedělního dne nepomijeli. Exulanty české popisovati dali, a kteří by se brániti mohli, od 16 let do 60 k tomu obírali a poznamenávali; kteří pak tam právo městské měli, ti z práva k tomu povinni byli.“

V této poslední větě, že kdo měli právo městské, k těmto tak zv. robotám perenským, jak je exulanti nazvali, povinni a sice podle práva byli, vězí vysvětlení celého názoru exulantského na svůj poměr k městu. Považovali se za pohostinné lidi, kteří čekají, sice pod ochranou kurfirsta saského, ale přec jen úplně volní a svobodní ode všech břemen poddanských, na šťastný návrat do své vlasti. Od svého příchodu do Saska vzpírali se proti veškerým snahám kurfirsta i rad městských, aby, požívající ochrany měst, pomáhali

nésti i jejich břemena. Vzpírání to vedlo k různým, dosti příkrým konfliktům, jak jsem ukázal v dějinách exulantů freiberských a jak jsem poznal i při studiu archívalií městského archívu v Perně, kde došlo skoro současně jako ve Freiburgu roku 1632 ke sporům o postavení stráží ku branám městským, proti čemuž se exulanti bránili, poukazující k tomu, že nejsou měšťané.

Namítá se, že exulanti byli podle své přísahy z roku 1638 povinni, chovati se jako ostatní poddaní kurfiřtů. Ale námitka tato ukáže se býti nicotnou, zkouáme-li tuto přísahu z roku 1638 co do její podstaty. Počalo se o ní jednati již roku 1637. Tehdy pozván na perenskou radnici výbor z Čechů, jež podle vyvinutého zvyku zájmy exulantů zastupoval a zde mu oznámeno, že kurfiřt nařizuje, aby mu složili slib věrnosti. Nařízení toto vztahovalo se nebo mělo se vztahovati podle přání kurfiřta i na vyšší stavy, což bylo něco neobvyklého a přímo neslýchaného. V této nivelisaci všech společenských a rodových rozdílů měl býti učiněn poslední rozhodný krok k trvalému připoutání exulantů všech stavů k panství saského kurfiřta. Byl to logicky nutný důsledek neurovnaných poměrů, k němuž se musel kurfiřt konečně jednou odhodlati v zájmu svých vlastních poddaných, nehledě ani k fiskálnímu výtěžku, jež tato nová úprava exulantských poměrů slibovala. To je ostatně zcela pochopitelné se strany kurfiřta. Exulanti stáli ovšem od počátku na diametrálně rozdílném stanovisku: chtěli býti v zemi kurfiřtské pouze v pohostinství, nikoli v poddanství. Zájmy jejich se tudíž s kurfiřtovými ostře křížily.

Proto nemohli, poněvadž zásadně nechtěli, dáti na jevo svůj souhlas s přáním kurfiřta. Vyslechli klidně, zvyklí na stálé nepřijemnosti, jež je v cizině stihaly, vše, co kurfiřt nařizoval a co páni na radnici k tomu připomenuli, a vyžádali si malou poradu, jež jim povolena. Poodstoupivše, radili se na krátko o překvapení, jež ostatně očekávali, byť i ne tak brzo, a svorné jejich usnesení vyznělo v ten smysl, aby je kurfiřt zanechal při přísaze z roku 1629. Přislíbili však, že chtějí vejíti v poradu s ostatními exulanty, a že dají písemnou odpověď. V tom jim vyhověno a kurfiřt přistoupil i na formuli přísahy, kterouž mu exulanti navrhli. Podle zprávy, zachované v rukopisném aktu drážďanského státního archívu (4. Buch Einnehmung dererjenigen, so aus Böhmen vertrieben) zněla tato přísaha takto: Ich gelobe Ihrer kurfürstlichen Durchlaucht, auch einem hohen Rate

und gemeiner Stadt allhier, Schaden zu warnen und frommen zu fördern, sich in keine fremde Kriegsbestallung einzulassen und sich mit des heil. römischen Reichs und Ihrer Kurfürstlichen Durchlaucht Feinden aller verdächtigen Korrespondenz eins oder des andern Orts gänzlich zu enthalten.“

Formulace této přísahy jest dost mírná a přec narazila z počátku na značný odpor. Požadavek, nebýti ve spojení s nepřáteli římské říše a kurfiřta, mohl se týkati jediné Švédů, od nichž však očekávali exulanti zvláště po míru pražském, kdy je kurfiřt zcela opustil, jediné spásu a návrat do vlasti. Proto chápeme, že se vzpírali přerušiti styky s těmi, v něž kladli největší naděje. Zapisovali si jejich přípovědi a sliby do svých zápisníků nebo na prázdné listy některých rukopisů, jak toho máme doklady v stále ještě zcela neprobádané knihovně žitavské. Mimo to měli exulanti ve švédském vojsku mnoho přátel a pokrevních příbuzných, s nimiž byli stále ve spojení, vyzvídající na nich politické události a konstelace mocností, takže často pro samé politicum nezbylo v dopisech ani místa pro rodinné záležitosti, jež stlačeny ostatně v každém případě na nejmenší míru. To vše mělo přestat, čili to vše postaveno pod kontrolu, a nenávisť, zloba a udavačství mohly snadno vésti k obvinění exulantů z nedodržení přísahy či vlastizrady. Přes tyto své obavy odhodlali se exulanti přece k přísaze již zmíněné.

V této přísaze není ničeho o tom, že jsou exulanti povinni v případě války město před nepřítelem hájiti. Široký pojem, jakýž mohou míti slova přísahy, chrániti město před zlem a podporovati jeho dobro, nelze uváděti na doklad zrady exulantů, neboť víme, že tento pojem smysl ten, jaký pozdější vykladači někteří mu dávali, naprosto neměl. K hájení města byli podle práva povinni měšťané, a ti měli zcela jinou přísahu, v níž se mluvilo výslovně o břemenech, jež měšťan v případě nutnosti musí snášeti.

Z toho vysvítá, doufám, dostatečně, že oni exulanti, kteří roku 1639 nebyli městskými občany, podle svého slibu do rukou purkmistra kladeného nebyli naprosto povinni město hájiti. Mohli bychom mluvit pouze o morální povinnosti, jež by byla vyžadovala součinnost s městským obyvatelstvem, ale obě vrstvy si byly celkem stále cizí, žijíce v různých světových názorech. Ostatně nelze upříti, že byl snad v srdcích exulantů jakýsi vnitřní odpor, brániti se proti národu, od něhož očekávali vysvobození a návrat do zaslíbené země.

Ostatně nutno si všimnouti ještě jedné okolnosti. Perenský historik Speck vypravuje o hrdinném odporu měšťanstva v době obležení. Radní páni podporovali prý vedle měšťanů a mladého mužstva vojáky na zdích, věžích a baštách a způsobovali prý nepříteli stálou střelbou těžké ztráty. Právě tak na základě zpráv M. Tobiáše Petrmanna. Dejme tomu, že Sixt, Kezelius a Pfefferkorn úmyslně lhou, vypravující souhlasně o zbabělém útěku vojáků a o nestatečnosti měšťanů při švédském šturmování. Jejich líčení potvrzuje však svědek, jemuž nelze vytýkati zaujatost vůči měšťanstvu a jehož opravdovost a věrohodnost je snad nad jiné povýšená: jest to sám saský velitel pevnosti sonnensteinské, jenž žaluje kurfiřtu ve své obšírné relaci, že sousedé nebyli na hradbách, jinak že nemuselo k dobytí dojíti. Slova jeho jsou skoro totožná se slovy českých zpravodajů událostí. Rada prý vůbec ani nečekala, že dojde k útoku, domnívajíce se, že Banér ustoupí a že dojde k narovnání. Proto prý sama otálela a nepobízela nijak měšťanstvo k obraně. Páni radní seděli s třemi duchovními na radnici a čekali na nařízení svého velitele, zatím co nepřítel se již dral do města.

Vylíčená netečnost měšťanů perenských je tedy dosvědčena samým saským velitelem. Přes to zůstala lpěti na exulantech jakási tajemná vina, jež měla svůj vznik ve všeobecné nepřízni, v jaké exulanti v posledních letech v Perně vůbec žili, a záhy vznikla určitá legenda o zradě exulantské. Snad tu působilo vědomí vlastního zavinění čili snaha, očistiti se před světem, že město hned při prvním útoku nepříteli podleгло. A legenda líčila nejen odpor exulantů proti bránění města v křiklavých barvách, ale ona znala i počátek zrádné role exulantské. Ještě když prý ležel Banér před Freiberkem, docházeli k němu Čechové a dávali mu zprávy o opevnění perenském, o malých zásobách potravin v městě, o nedostatečnosti a chatrnosti posádky, atd. Od nich prý také zvěděl, že má velitel Sonnensteinu od kurfirsta rozkaz, aby sice město podle možnosti až do posledního dechu bránil, ale nebude-li jinak možno, aby město vydal a ustoupil na pevný Sonnenstein. Tyto řeči prý teprve Banérem pohnuly, že oblehnul Perno. Došlo tak na slova exulanta Nosidla, jenž si roku 1638 do své kroniky poznamenal: Nápodobně cokoli zlého se na obyvatele perenské valilo, to všecko se nám ubohým exulantům připisovalo . . .

Legenda, která obviňovala všecky exulanty z tajného do-
rozumění se Švédy a sváděla veškeru vinu na ně, byla snadno

a záhy utvořena, ale jde o to, dokázati tato obvinění. Když 13. října 1639 městská rada perenská podávala kurfirstovi zprávu o událostech od příchodu až do odchodu Švédů — opis dokumentu zachován v městském archivu perenském, pod názvem: Warhafftige Relation alles dessen, was sich seit der Ankunfft der Schweden zugetragen, sign. *β* 33 — hovořila o zradě „kohosi neznámého“ ještě před příchodem Banérovým. Vysvítá prý z toho, že vysocí i nízcí důstojníci švédští to sami vyprávěli, že Banér ještě před Freiberkem obdržel příznivé zprávy o opevnění perenském. Ale rada neodvážila se toho, aby vůbec někoho za zrádce označila. Bylo to však podezření, které nepřimo přece jen padalo na perenské exulanty, a netrvalo to dlouho, vzešla z toho pověst, že rada označila exulanty za zrádce.

Kdo v legendu o zradě exulantů pevně věřil, byl velitel saský sám. Dal Čechy přímo hlídati a některé ještě i r. 1640 zatknouti. Mezi zatčenými byl zvláště podezřelý jakýsi exulant, jehož jméno se neuvádí. Když jej zatkli a před saského velitele dovedli, poznal, že je to starý, neduživý a churavící muž, ježmuž nedokázána žádná vina, an prokázal, že se nemohl pro svůj neuh vůbec z města vzdáliti. Potom padlo hlavní podezření na bývalého měšťana Star. města Pražského Jana Jiřího Pětikostela z Aventýnu, jenž žil v Perně po 11 let, a byl znám pod jménem Fünfkirchen. Bydlel u váženého, bohatého lékárníka Theofila Jakobe a dokázal svědectvím lékárníka, že z města před příchodem Švédů vůbec nevyšel. A tak musel i on býti zproštěn z obvinění z vlastizrady. Avšak podezření zůstalo na něm lpěti, takže si ještě po roce, v červnu r. 1640 stěžoval kurfirstovi a zapřísahal se svou nevinou, když mu městské rady odepřely povolení k pobytu v saských městech.

Přes tyto důkazy o nevině některých exulantů byl saský velitel o zradě Čechů přece přesvědčen. Vysvítá to z jeho listu kurfirstovi ze dne 4. října, kdy Švédové spolu s exulanty z Perna odešli; praví tu: ohledně českých lidí dal jsem pátrati, jsou-li tu mezi nimi ještě podezřelé osoby. Avšak ti, již jsou vinni, jsou pryč...

Přesvědčení saského velitele o zradě Čechů bylo, jak se zdá, utvrzeno ještě náhlým odchodem Čechů, o němž ještě uslyšíme.

Shrňme-li veškeré zachované zprávy o zradě Čechů v jeden celek a proběheme-li je s náležitou kritickou pozorností, vidíme, že tu určité podezření o zradě Čechů bylo, že však

nikomu z exulantů ani toho nejmenšího provinění nebylo dokázáno. To uznal, ač nerad, sám perenský historik Oskar Speck. Zrada Čechů zůstává pouhou legendou, patřící do říše bájí, vytvořenou nepřizní a nenávisť měšťanů perenských k exulantům. A platí slova Pfefferkornova: Byli jsme od soudců, jako bychme zrádci města, nevinně v domnění, avšak nic neprokázali, aniž do smrti bohdá na žádného nic takového prokázati moci nebudou... A stejně hlásají nevinu exulantů Sixt a Kezelius. První, kdo exulanty jako skutečné zrádce vylicil, byl r. 1652 M. Tob. Petrmann, rektor školy v Perně. Určitý doklad nemohl ovšem ani on podati.

Podezření ze zrady stalo se však exulantům neobyčejně záhubným. Povíдалo se o něm hned při vzetí města a při útěku měšťanstva do hradu Sonnensteinu, kamž zbytek saského vojska, drancuje při ústupu, i s prchajícím měšťanstvem se utekl, kdežto Čechům vstup do hradu nedovolen. A tak zůstali v dobytém městě, jsouce vydáni na pospas zhovadilé soldatesce švédské. Banér měl snad původně úmysl, jak již bylo praveno, Čechy šetřiti, ale nedovedl řádění vítězného vojska zabrániti. Slíbil totiž svému vojsku, že smí v městě podle libosti tři dny řádit, když vezme město hned při prvním útoku. Když se tak stalo, musel svému slibu dostáti. Za těch okolností, praví Speck, nemělo loupění, zabíjení a smyslně zhovadilosti mezí. Město se stalo pouhým spáleništěm bez obyvatelstva, praví Sixt. Komu z měšťanů se nepodařilo včas prchnouti, byl bez milosti zabit. Mrtvých napočteno za tři dni 350, mnoho jiných pak těžce zraněno, takže zůstali navždy mrzáky. Celkem zabito asi 600 lidí.

Sixt i Kezelius líčí namnoze úplně souhlasně řádění soldatesky švédské. Podávám ukázkou tohoto líčení: Nebozí Čechové zlým toho zažívali, když jim nepřátelé všecko brali, je bili, prali i mnohé mordovali; mužův i žen českých do 30 zabili a přes 157 škodně zranili; při kom zbraň našli, každého zamordovali; po rynku a ulicích mnoho zabitých zcela nahých leželo; po ulicích plno zabitých vojinů, kteří již na zámek utéci nemohli. Po tomto zabíjení dali se vojáci do vytloukání domů; ničéhož neušetřili, truhly, almary sekali, tloukli, rozráželi, co jedni nevzali, druzí, třetí, desátí dobrali; dva dni toto řádění provozovali, peníze a klenoty násilně vynucovali, co si do pytlův nabrali, to jim lidé ještě do ležení s nebezpečím života odnáseti museli. V noci si zhovadile vedli, běda ženám, které se s nimi zavřely... Sklepy vytloukali, zakopané předměty v nich hledali, jeden dům u hlavního kostela dokonce

zapálili, od něhož dva jiné shořely. Lidé se báli, že uhoří, chtěli z města utéci, avšak vojáci je chytali a svlékali je do košile.

Takové drancování trvalo tři dni; teprvé třetího dne večer zavzněl buben, jenž zakazoval další drancování. Exulanti se vraceli do svých příbytků. Sixt líčí návrat ten takto: Nastala veliká bída. Nebylo čím se odít, nebylo do čeho se převléci; nebylo co jísti, nebylo co píti a nebylo ani co a zač koupiti. Smutné to divadlo! A ani ještě teď vojáci pokoje nedali! Domy vytloukali, hledajíce koudel na lunt, a potraviny, a sebrali, na co padli. K tomu nutili obyvatelstvo a zvláště exulanty k práci na šancích, ženouce je na nejnebezpečnější místa. V městě povstal veliký hlad, nic se nepřineslo na trh, obilí bylo namále a nebylo ani kde ho mlíti, jelikož všechny mlejny v okolí byly spáleny. Tloukli proto žito v kamenných pánvích a pekli z toho šrotu i s plévami chléb, o němž Kezelius dodává, že prý znamenitě chutnal, když jiného nebylo, a vodou ho zapíjeli. Bohatší jídali kravské maso, ale bez soli, o niž byla veliká nouze.

Souhlasně se Sixtem a Kezeliem praví i Pfefferkorn, že zabito přes 30 exulantů; jen ohledně těžce poraněných udává značně menší počet, totiž 60; má však na mysli pouze ty, kteří zůstali do své smrti trvalými mrzáky.

Ze všech zpráv vysvítá, že Čechové nečekali podobného řádění soldatesky, bezpečíce se jaksi na uvedená slova Banérova, aby se modlili v kostele; proto se nestarali o to, aby svůj majetek bezpečně uschovali. I měšťané perenští prý je ujišťovali, že je Banér ušetří, jak si exulanti stěžovali: přihlíželi proto většinou klidně celému shonu a chvatu, s nímž sousedé perenští svůj majetek odváželi a odnášeli buď do Drážďan, buď na pevnost sonnensteinskou, nebo když drahocenné předměty zakopávali na nejrůznějších místech, zvláště pak v kostele. „Bezstarostnost tuto způsobili nám naše vlastní z pýchy páchaní hříchové, k nimž jsme se přiznat nechtěli“, vzdychá Pfefferkorn.

Čechové zdržovali se většinou ve svých příbytcích, když Švédové do města vpadli; jen menší část utekla se do kostela a do domu Jiřího st. Beuttla z Lattenberku, bývalého kupce děčinského, jenž zemřel jako měšťan perenský r. 1673. Čekali tu s hrab. z Hodic v ubezpečení, že se jim nemůže ničeho přihoditi, byli však příšerně zklamáni.

Švédové počali brzo po dobytí města obléhati hrad Sonnenstein. Velitel hradu prosil úpěnlivě komandujícího jenerála

Gallase v Čechách, aby se dal v rozhodný boj proti Švédům a přiměl tak Banéra k odtážení od Sonnensteinu. Ale nepomohlo to ničeho. Banér však poznal záhy, že by se příliš u Sonnensteinu zdržel. Opustil tudíž počátkem května Perno a nastoupil výpravu do Čech, zanechav v Perně pouze 2000 mužů, jež muselo vypálené město vydržovati. Zároveň byli měšťané nuceni, aby Švédům proti svým sousedům na Hradě pomáhali, zejména při stavbách a pracích obléhacích. Švédové sledovali při tom dvojí účel: jednak Perno uhájiti a sice pomocí obyvatelstva, jednak posádku na hradu vyhladověti.

Také exulanti byli donuceni, jak již poznamenáno, pracovati při opevňování města. A toto jednání zesílilo podezření jejich spojenectví se Švédy. Na Sonnensteinu nepozastavovali se nikterak nad vydrancováním Čechů, ba přáli jim to, a měšťané prý si ještě sami také leccos přisvojili, kde exulanti ze svých příbytků utekli, jak si Sixt stěžuje. Že dříve pro saské vojsko nehnuli ani prstem, mělo svůj důvod v dobrém jejich právu a násilím je k vykonávání opevňovacích prací nikdo nenutil. Nyní bylo jinak. Násilím, ba i bitím, praví Sixt, byli exulanti k práci na hradbách donucováni. Švédové nakládali s exulanty zcela podle obvyklého tehdejšího způsobu, ačkoli ve vojsku jejich sloužili dva vyšší důstojníci-exulanti, plukovník a pozdější velitel perenský Matěj Jizbický a známý generál pozdější Zdeněk z Hodic.

O násilném donucování exulantů k opevňovacím pracím vypravuje i Kezelius, jenž dodává, že se bohatší exulanti z této povinnosti vykupovali. A podobně hovoří i Pfefferkorn: Švédští na šance lidi brali násilím.

Boj o Sonnenstein trval několik měsíců bez patrného výsledku. Sasové se výborně bránili a na Švédy padla netrpělivost a zmalátnělost. Velice dobře osvědčilo se saské dělostřelectvo na hradě, jež donutilo několikráte švédské vojsko k ústupu ze šancí do města. Velitelem jeho byl exulant Vilém Felix Kaplíř ze Sulevic.

Nepatrná pomoc sonnensteinské posádky poskytnutá mohla přinést porážku švédského vojska, o čemž věděl jak velitel saský, tak Banér sám. Kurfirst se také hotovil vytáhnouti Sonnensteinu na pomoc, ale upustil opět od toho. Zvěst o jeho úmyslu stihla Banéra v Čechách. Proto vypravil ihned generála Stahlhanse s 2000 jezdci k Pernu; mezi nimi byl i podplukovník hr. Vilém Kinský. Když však Stahlhans zvěděl, že kurfirst od svého úmyslu ustoupil, vrátil se opět do Čech.

Situace obležené posádky horšila se den ode dne. V čer-

venci bylo na hradě sotva 100 mužů úplně k obraně schopných. Ostatní pomřeli nebo churavěli hladem. Veškeré pokusy o zaopatření potravin zůstaly marny. Proto odhodlal se exulant Kaplíř ze Sulevic na prosby saského velitele, donést kurfirstovi list Liebenanův o nebezpečnosti, v němž hrad Sonnenstein vězí. Kurfirst vyhověl naléhavé žádosti velitele Sonnensteinu a podařilo se mu šikovným manévrem, jak praví Sixt, dopravit do hradu hojně potravin a rozmnožit i posádku.

Švédům se počalo vésti zle. Odráželi sice veškeré útoky saské armády, při čemž donucovali jednotlivé exulanty i k boji na šancích, ale nemohli na dlouhý odpor pomýšleti. Proto poslal Banér opět jenerálmajora Stahlhanse k Pernu, kamž tento 2. srpna přitáhl. Ale nezdržel se tu dlouho: 5. srpna opět odtáhl, obávaje se, aby nebyl od své armády odtržen.

Se Stahlhansem odešli z Perna také čeští exulanti. Postavení jejich bylo velice neutěšené. Z pevnosti bylo slyšeti neustálé hřímání, praví Sixt, a Čechy přepadl veliký strach, poněvadž prý jim měšťané z hradu hrozili, že ani jedna kůstka z nich nezůstane celá, až Švédové odtáhnou. Že se Švédové dlouho v městě neudrží, to bylo všem jasno. Že však se obležení po odchodu Švédů vrhnou v první řadě na exulanty pro jejich domnělou zradu, o tom slyšali exulanti denně. Je sice pravda, že se Švédové nechovali k exulantům perenským lépe než k ostatnímu obyvatelstvu, ale to činila soldateska tehdejší vůbec. O kurfirstovi se vědělo, že jako spojenec císařův nedopomůže exulantům nikdy k návratu do vlasti, o Švédech se tvrdilo, že návrat ten způsobí. Proto ona sympatie k švédskému vojsku a proto ona veliká radost, když jim dovoleno, vrátiti se se Švédy do Čech. Odcházeli v naději, že se navracejí provždy.

Došlo k jejich odchodu takto: výbor exulantů usnesl se poslati k Stahlhansovi deputaci, aby dovolil exulantům připojiti se k jeho vojsku, táhnoucím do Čech. Radost jejich byla veliká, když toto dovolení přišlo. Přes tisíc — 200 jich prohlásilo, že zůstanou — exulantů opouštělo Perno, v naději, že ukončena jejich utrpení v exilu. Sebrali narychlo, co se sebrati dalo, svázali do fileček, větší předměty dali v opatrování svých hospodářů a nastoupili cestu s malými dětmi, letnými starci a slabými nemocnými, avšak týž den sotva míli ušli. Odešli, aniž by byli požádali kurfirsta o dovolení odchodu, s nepřitelem.

Pfefferkorn líčí úmysl exulantů, odejíti z Perna, takto: Nemajíce již ani co jísti, neb nám všechno od soldátův vzato,

kteří nás i k šancům beze všeho šetření brali a táhli, a chtějí se této bídy zbejtí, jsouce od těch stálých strachů mdlí a od hladu polomrtví, vydali jsme se na tu žalostivou pouť, zanechající většinou v Perně všecken nábytek, pokud byl při drancování ušetřen; každý vycházel jen jako s hrdlem; já nesa filec na zádech kráčel jsem s manželkou z nevděčného města.

Počáteční radost exulantů proměnila se brzy v žalost: soldateska Stahlhansova olupovala je, své chráněnce, o poslední majetek. Mimo to byli Čechové nuceni konati příliš rychlé pochody a museli se tudíž dobrovolně zbavovati všeho, co jim bylo překážkou, odhazovali uzlíčky, filce a pytle se šatstvem a se zásobami a zanechávali v polích trakaře, na nichž svůj majetek vezli. Na této cestě ztratili perenští exulanti veškeru víru v dobré úmysly Švédů . . .

S exulanty odešel i arcidiakon perenský, Abraham Winkler, jenž prokazoval exulantům různé služby, jsa jejich upřímným přítelem. Proto nezůstal také ušetřen podezření, že věděl o zradě Čechů a že snad i při ní spolupůsobil.

V Čechách vedlo se perenským exulantům velice špatně. Své náboženství mohli vykonávati pouze v krajinách Švédy obsazených, při čemž se jim činily různé překážky. Válka proměnila se v nejsurovější loupežení a na exulanty, přišlé se Švédy, padlo nové, druhé podezření, že Švédy přivedli.

Když pak počátkem ledna císařští vojevůdci se obořili na Banérovu armádu, musel tento, jak známo, z Čech ustoupiti a s ním prchali i exulanti, ač ne všichni. Veliká řada přestoupila na víru katolickou . . .

Mezitím obléhala část švédské armády stále ještě perenský hrad. Když však veškerá naděje, že by posádka mohla býti vyhladověna, zmizela, odhodlal se plukovník Jizbický od táhnouti k švédské armádě do Čech. S ním odešlo ještě oněch 200 exulantů, kteří se v srpnu k Stahlhansově armádě nepřipojili. V městě zůstalo pouze 24 exulantů, mezi nimiž bylo šest osob, majících městské právo.

Vracející se exulanti shromáždili se r. 1640 v Žandově, odkud vysílali úpěnlivé prosby ke kurfirstu, aby je opět přijal do svých měst. Ale kurfirst ukázal se býti dlouhý čas velice zatvrzelým. Odpor jeho proti exulantům zesiloval stále Sonnensteinský velitel, který byl o zradě Čechů pevně přesvědčen. Vymohl si po odchodu exulantů se Stahlhansem na kurfirstovi dekret, podle něhož mohl každého exulanta, zdál-li by se mu podezřelým, zatknouti. Ke konci října oznamoval

pak kurfirstovi, že se v Perně objevil opět všelijaký český lid a zvláště ženy, které nabízejí ke koupi nepatrné předměty z Čech přinesené. Jsou to podle jeho náhledu pouhé špehounky, které mají za úkol, přinést Švédům podrobné zprávy o Perně. Kurfirst proto nařídil městské radě, aby nepřijímala zrádné exulanty do svých zdí, ba aby jim ani nedovolila v městě přenocovati, neboť prý jest obava, aby nezpůsobili novou zradu, neboť má prý rada jistě v dobré paměti, jak při posledním nepřátelském obléhání města Perna čeští lidé se od měšťanstva nejen oddělili, ale i jinak všeliké škodlivé věci praktikovali a potom s cizím lidem, bez svolení, pryč ze země odešli.

Kurfirst nevyhověl proto žádostem exulantů, aby jim povolil znovu ubytování v Perně: nechtěl je s počátku vůbec nikam přijati. Teprve po dlouhých prosbách a mnohých přimluvách udělil jim opět povolení k pobytu v některých městech, hlavně v Žitavě, v Drážďanech a Saské Kamenici. Brány perenské zůstaly jim však navždy uzavřeny.

Tak neslavně skončily osudy veliké české církve perenské, osudy lidu Božího, jak Martinius rád říkával, osudy Čechů, z nichž měl kurfirst obavu, aby si nevzpomněli žádati vedle české bohoslužby i české soudce. Pokořil a potřel nás náš Pán, povzdychl si tehdy tak mnohý z českých exulantů.

RODOPIŠNÉ ROZHLEDY.

C. H. N. Garrigues (Kopenhagen): Silhouetten Garrigues'scher und einiger anderer Profile (vydáno v prosinci 1930 v nakladatelství Orbis v Praze XII, Fochova 62, cena Kč 25.—, luxusní vydání Kč 50.—).

V práci této, jež přináší příspěvky k osvětlení otcovského původu pí Charlotty Garrigue Masarykové, zemřelé choti našeho prvního presidenta republiky, kreslí autor jednotlivé postavy, poukazuje na jejich hugenotský původ a osudy, podobné osudům našich exulantů českých, vyvolané revokačním ediktem krále Ludvíka XIV. z r. 1685. Edikt tento, jímž zrušuje se ve Francii nadobro právo vyznávání konfesse reformované, dovolené králem Jindřichem IV. v ediktu nantesském, postihuje i rodinu Garrigues v kraji Languedoc v několika líních usazenou. Majetná část této rodiny, chtějíc udržeti svoje šlechtictví a statky, la Devéze, la Grifoulède, Naujac a Montégut, vychovává děti své opět ve víře katolické, kdežto členové rodiny zachovávající konfessi reformovanou, utíkají tajně po vydání ediktu revokačního do Braniborska, Nizozemska, dostávají se pak až do Východní Indie, hlavně však do severní Ameriky, kdež rodina se rozšířila a váženého postavení i blahobytu domohla.

V Magdeburgu usadil velký kurfirst braniborský Friedrich Wilhelm

na půldruhého tisíce francouzských hugenotů. Sem přichází r. 1688 klenotník Moyse Garrigues z Mazamentu, jehož bratr Pierre později usazuje se v Orange, zato jeho syn Jacques jde do Magdeburku. Rodiny jejich docházejí zde úcty i blahobytu a vcházejí do styků příbuzenských s váženými rodinami německými. Zajímavě, že tito hugenoti zachovávají v Magdeburku až do r. 1822 svoji frančtinu v protokolech presbyteriálních. Významným činitelem mezi hugenoty usedlými v Halle an der Saale byl Antoine Henri Garrigues, syn Moyse Garriguese, který udržuje církevní obec hugenotskou až do r. 1809, do jejího splynutí s obcí německou.

Prvorozený syn tohoto a manželky jeho Marie Henriette Susanne du Vigneau, Jean Antoine Henri, naroz. 18. 7. 1782 v Halle, dostává se jako obchodník do Gothenburku ve Švédsku, kdež bere sobě za manželku Nannete Palmié, 3. 4. 1814, a přesídli r. 1817 do Kodaně, kdež již předtím usadil se jeho bratr Jacques Louis Garrigues, jenž se tam rovněž oženil, jak bude dále psáno, s Cécile Olivii Duntzfelovou. Jean Antoine Henri Garrigues, když obchody po válce Dánska zklamaly, stává se r. 1822 portugalským vicekonsulem, roku 1825 zakládá s Williamem Duntzfeltem Baltickou obchodní společnost, která měla sloužiti nejen k oživení obchodu baltického, nýbrž také velkým účelům bankovním. Než nezdary vedly k roztržkám s Williamem Duntzfeltem i s rodinou bratra Jacquese, takže Antoine Garrigues opouští dokonce reformovanou církev francouzskou a přidává se k německé luteránské a věnuje se vlastnímu svému obchodu. Roku 1828 stává se též vicekonsulem brasílským a ve vlastním domě zakládá r. 1832 firmu A. Garrigues & Comp. Roku 1852 stává se Antoine portugalským generalkonsulem a dostává se mu vysokého řádu za diplomatické práce. 24. 1. 1854 umírá jeho choť Nannete, 5. 8. 1857 sám Antoine. Z manželství tohoto vzešlo 8 dětí.

Paul de Rapin, pán z Thoyras (nar. 15. 3. 1661, zemř. 16. 5. 1725), jenž v Irsku bojoval za Viléma Oranžského a první dějiny Anglie napsal, jehož rodokmen po přeslici stopuje C. H. N. Garrigues až do spojitosti s králi francouzskými, ba až s nejstaršími representanty říše francké vdává svoji čtvrtou dceru Suzanne Esther, za Jeana de Coninck, z kteréhožto manželství pochází proslulý velkoobchodník, finančník a státní rada dánský Frédéric de Coninck, nar. 5. 12. 1740 v Haagu, jenž vchází z. 1. 1770 v manželství s Marií de Joncourt ve vlastním domě v Kodani. Jeho obchodní lodi brázdily veškerá moře, a jeho smysl pro umění zaměstnával umělce všeho druhu. Bohužel, finančně téměř zničen válkou s Angličany, umírá 4. 9. 1811. Jeho choť umírá 8. 8. 1821, zanechávajíc četné potomstvo. Jeho dcera Marie Henriette, roz. 5. 3. 1774, vdává se 22. 7. 1791 za král. agenta Christiána Wilhelma Duntzfelta.

V Trankebaru, dánské to osadě na Koromandelském pobřeží Východní Indie, byl v prvé polovici 18. stol. guvernérem Paul Krisk Pank, jehož vnučka Abigael Kröckel vdává se za holandského ingénieur-leutenanta Johanna Friedricha Duntzfelda, rodem Němce z Eislebenu. Tento později opět v německých vojenských službách dostává osobní šlechtický přídavek von Duntzfeld. Z manželství toho narodil se 7. září 1762 syn, jenž zůstal s matkou v Indii, psal se pak Christian Wilhelm Duntzfelt, byl nejen zaměstnán ve službách státních, nýbrž i samostatně byl činný obchodně a přichází do Kodaně, kdež, jak již řečeno, vstupuje v manželství s Marií Henriettou de Coninck a jako chef firmy Duntzfelt & Comp. udržoval obchod s dánskými koloniemi na guinejském pobřeží a s Východní Indií.

Válka Francie s Rakouskem a později i s Anglií poškozovala blokádami a zachycováním lodí i neutrální Dánsko, až i tomuto Anglie vypověděla válku a jeho obchod námořní v r. 1807 zničila. Duntzfelt zemřel před úplnou katastrofou Dánska, 20. 10 1809, jeho choť teprve v březnu 1843. Z 8 dítek tohoto manželství otevírá novou kapitolu tohoto rodopisu Cécile Olivia, nar. 9. 11. 1798, provdaná 9. 12. 1818 za Jacques Louis Garrigue, obchodníka a dánského generálního konsula v Havaně, narozeného 19. 1. 1789, jakožto 5. dítě Antoine Henri Garrigue a jeho manželky Marie-Henriette Suzanne du Vigneau. Jacques v roce 1815 otevírá svůj obchod v Kodani, ale stížen poválečnými nezdary obchodními, vstupuje r. 1824 do služeb rýnsko-západoindické společnosti a 1836 stává se dánským konsulem v Havaně. Zajímavé je, že Jacques Louis Garrigue odložil „s“ na konci svého jména, aby jeho jméno bylo španěly správně vyslovováno, tato zkrácenina přešla na některé jeho potomky. Vzdav se ze zdravotních důvodů svého postavení, přesídlil i s rodinou do New Yorku, kde byl už usazen jeho syn Rudolf. Vrátil se do Kodaně, umírá tam v r. 1854, jeho manželka však v New Yorku 1863. Sestě dítě z manželství Jacques Louis Garrigue a Cécil Olivie je Henri Jacques Garrigue, nar. 1831 v Kodani, jenž oženil se 6. 8. 1868 v Halle an der Saale s Louisou Riemer, dcerou právního zástupce Ferdinanda Riemera. Roku 1872 získal medicínský doktorát university v Kodani a v r. 1875 usadil se v New Yorku jako gynekolog, kdež se v r. 1896 stal též professorem. Jako velmi slavný vědec, zemřel r. 1913.

Syn Jacques Louis Garrigue a Cécile Olivie, Rudolf, o němž svrchu se stala zmínka, narodil se v Kodani 22. 2. 1822 a zdědil po svém otci i zkrácené jméno Garrigue. Prodělav začátky knihkupecké u velkých firem v Německu, založil v r. 1847 pod svým jménem německé knihkupectví v New Yorku a oženil se 15. července téhož roku s Charlottou Lydí Whitingovou z kruhů angloamerických. Pracoval celý život v německých kruzích amerických a stává se v r. 1866 presidentem pojišťovací společnosti Germania a jako znamenitý odborník později i jiných velkých společností. Měl veliký talent pro řeči a zájem pro literaturu a umění, hlavně hudbu. 24. 1. 1891 zemřela jeho choť Charlotte, a 28. září téhož roku umírá Rudolf Garrigue, na cestách po Evropě, ve Vídni. Ze šťastného jeho manželství s Charlottou Whiting pošlo 11 vesměs velmi talentovaných dítek, z nichž třetí, Charlotte, nar. 20. 11. 1850, vdává se 15. března 1878 za profesora dra Tomáše Masaryka, prvního presidenta československé republiky, umírá však již v r. 1923, podlomena krutou válkou. Autor, oceniv ušlechtilý život choti presidentovy, staví ji za vzor ženám všech národů.

Vybrané tyto kapitoly z rodopisných badání o rodině zemřelé choti presidenta československé republiky jsou nejen krásnou historií rodu, v němž vynikají ušlechtilé prvky vzácných rodů starých, nýbrž i ukázkou badání v rodinách exulantských, jež udržely svoji houževnatost i v cizině. Co práce a námahy bylo užito, než mohl autor snést i celek tolik materiálu, nahromaděného nejen v celé střední Evropě, nýbrž i v druhých dílech světa! Z tohoto díla však plyne i poučení pro celý národ náš, jak důležitým jest badání v historii rodů našich, jak obohatila by se celková historie naše, kdyby dějiny našich byly pečlivě probádány, a kdybychom mohli nepřátelsky zaujaté mnohdy cizině ukázati, co kultury a slávy kdysi pokrývalo tento národ náš, ježž mnozí tak rádi vyhláší za méněcenný a čistě plebejský.

Než k tomu všemu jest zapotřebí též peněz, a těch jest v národě našem

dosud málo. Iniciativy měl by se uchopiti stát, jenž měl by převzítí veškerý archivy a matriky do svých rukou, všude dosaditi odborně v historii na universitě vzdělané archiváře, kteří by nezávislí jsouce na všech stranách nestranně probírali se dosud neprozkoumanými archivy a všecka jejich písemná data předávali tisku. Jen tak bude možné řádné doplnění českých dějin, jen tak bude objasněna celá otázka exulantů a starých rodů vůbec, a umožněna aspoň morální náprava křivd, způsobených národu našemu dynastií habsburskou — a celý národ náš nabude své bývalé hrdosti. I vytvoření diecesálních archivů, v nichž by byly uloženy starší matriky každé diecese, by bylo žádoucné. Vyrzování jejich mohlo by se krýtí z pozemkového přídělu.

Roman Procházka: Rodopisná encyklopedie Československa svazek A. vyšel 1931 v zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze II, Hybernská č. 12, o 5 tiskových arších za Kč 35.— pro odběratele celého díla, jinak za Kč 52.50. Ročně vyjdou 2—4 svazky. Účelem této encyklopedie jest shrnouti rodopisný materiál pro badatele, historika i toho, kdož pátrá po minulosti svého rodu. Obsahuje proto jména rodů ze všech historických zemí českých, Slovenska i Podkarpatské Rusi, jakož i významnější rody cizozemské, jež byly důležitějšími činiteli v území dnešního státu československého. —

Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze, ročník II., 1930, č. 3—4. Vydáno dne 27. února 1931, redigoval Ph. dr. Ant. Markus. Přináší spoustu materiálu rodopisného ve člancích dra A. L. Krejčíka: Rodopisné zprávy hořických urbářů z let 1628—1632, Ondřeje Franty: Dobrovského kritický rozbor Černínského rodopisu, prof. dra J. V. Šimáka: Erby na Housce, Jana Lintnera: Výhostné listy v archivu města Soběslavě, upozorňuje pak na nejnovější literaturu rodopisnou. —

Dr. V. J. Matina.

Z P R Á V Y S P O L K O V É

Mezi nově přistouplými členy vítáme zvláště vědeckého pracovníka v otázce exulantské, vrchního ředitele knihovny Národního musea v Praze, pana dra Josefa Volfa, jenž přislíbil svoji činnost i ve výboru jednoty, a jehož původní práci přinášíme v tomto čísle sborníku, dále majitele velkostatku Jičíněvsi, pana Jindřicha Schlika, jehož slavný předek první vystupoval v staroměstské tragedii pobělohorské, dále majitelku velkostatku Koloděje nad Lužnicí, pí Marii Vratislavovou, majitele velkostatku Golčův Jeníkov, pana Václava Milnera, pí Bedřišku Sixtovou, hlásící se k rodu Sixta z Ottersdorfu, pana Jaroslava Trčku a pana Josefa Cidlinského, kteřížto poslední rovněž přihlásili se k práci činovnícké.

Za resignovaného člena výboru p. dra Emanuela Tamchynu zvolen ve výborové schůzi dne 19. března t. r. jednohlasně p. Josef Mlázovský. Sestaven petiční odbor, jehož předsedou zvolen p. JUC. Škréta, nejbližším úkolem odboru bude předložení petice v parlamentě.

Členská schůze s přednáškou p. JUC. Škréty: „Idea a tradice potomků starých českých rodů“ koná se dne 16. dubna o 8. hodině večerní v Grand restaurantu v Celetné ulici. Upozorňujeme, že přednáška nebude otištěna, proto účast všech členů žádoucí, hosté vítáni!